

המלחמה בארץ ישראל וארשתיק לי באמונה וידעת את ה'

מהרה"ג ר' ישראל פרידמן שליט"א—א—רב קלויז טשארטקוב מנשסתר ומח"ס שבט מישראל

בכל יום אחרי הנחת תפלין אנו אומרים הפסוקים (הושע פר' ב) "וארשתיק לי לעולם, וארשתיק לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים, וארשתיק לי באמונה וידעת את ה'". ובמדרש תנחומא (פר' שלח פרק י) כתב על פסוק זה וז"ל: "אתה מוצא בשכר אמונה שהאמין אברהם אבינו בה' ירש העולם הזה והעולם הבא שנאמר (בראשית טו) **והאמין בה'** ויחשבה לו צדקה, וכן (שמות ד) **ויאמן העם** וכתוב (תהלים לא) **אמונים נוצר ה'** ומשלם על יתר עושה גאווה.

וכן במשה (שמות יז) ויהי ידיו אמונה עד בא השמש ואומר (תהלים קיח) זה השער לה' צדיקים יבואו בו אלו בעלי אמונה שנאמר (ישעיה כו) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים. השער הזה בעלי אמונה נכנסין בו שנאמר (תהלים צב) טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות מה כתיב בתריה כי שמחתי מי גרם לנו לשמחה זו אמונה שהאמינו אבותינו בעולם הזה שכולו לילות כדכתיב (שם) ואמונתך בלילות, וכתוב (חבקוק ב) וצדיק באמונתו יחיה וכתוב (איכה ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך.

ואין הגליות עתידות להגאל אלא בשכר אמונה שנאמר (שיר השירים פר' ד) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה וגו' ואומר וארשתיק לי באמונה הא למדת שגדולה אמונה".

הרי שהפסוקים בספר הושע מזכיר אופנים שונים איך אנו דבוקים בהשי"ת, יש דרך של "בצדק ובמשפט" ויש דרך של "בחסד ורחמים", ובעקבתא דמשיחא הדרך היא על ידי אמונה בהשי"ת ואז כשנקיים וארשתיק לי באמונה וידעת את ה', בזכות זה הגליות עתידות להגאל. וכ"כ הרד"ק (הושע שם) וז"ל "זכר שלשה פעמים וארשתיק כנגד שלשה גליות שגלו ישראל, גלות מצרים, גלות בבל, וזה הגלות שאנחנו בו היום". הרי שעל גלותינו נאמרה פסוק זה וארשתיק לי באמונה וידעת את ה'.

בספר עיריין קדישין (עמ' ת"ע) מביא דברי הס"ק מרוזין זי"ע שלכן הדורות לפני ביאת משיח נקראים "עקבתא דמשיחא" משום "שעכשיו בדורות האחרונים העיקר שיתחזקו עם בני ישראל באמונה ביותר".

וביאר הס"ק מרוזין שכמו שבגוף האדם יש הראש והלב והרגלים, כן בנשמות ישראל יש דורות שנמשלו להראש והלב, ויש דורות שנמשלו להרגלים. והדור של עקבתא דמשיחא נמשלה להרגלים כדאיתא בזוהר הק' שקרא על דורות אלו "עד דמטי רגלין ברגלין". וכמו שבגוף האדם השכל והבינה והחכמה היא רק בהראש ובלב ולא ברגלים, כן היא לגבי הדורות, שדורות הקודמים שהיו אנשים גדולים היו בבחינת הראש והלב והיה להם שכל רחב ובינה להבין כל דבר, ועינים לראות ואזנים לשמוע, והדור של עקבתא דמשיחא חסר כל אלו, "ועיקר התיקון שלהם הוא באמונה, היינו להאמין שמלא כל הארץ כבודו, ומלכותו בכל משלה, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד".

וגם יאמין ואל יפול לב האדם ויאמר הנה הנשמות שבדורות הללו הם ממקום נמוך ומה יועילו הדיבורים שלי, רק יאמין שאפילו דיבור קטן של יהודי עושה רושם למעלה, וכמו שהרגלים צריכים אל הגוף והראש כן הראש צריך אל הרגלים שהם מעמידים כל הגוף ונשען עליהם" ע"כ דברי הס"ק מרוזין.

הרי שהעבודה של דורינו היא לחזק את עצמינו באמונה, ודוקא משום שאין לנו הראש והלב להבין ולהשכיל והעינים לראות והאזנים לשמוע כמו דורות שעברו, ואנחנו משולים להרגלים שהם רק בשר בלי שכל ובינה, לכן עבודתנו היא עבודת האמונה להאמין אע"פ שאין אנו מבינים מה שאנו רואים ושומעים.

ועל דרך זה ביאר הס"ק מרוזין (עיריין קדישין עמ' שפ"ז) את הפסוקים שאנו אומרים בהלל (תהלים פר' קטו): "הללו את ה' כל גוים שבחווהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם הללויה". והקושיא ידועה למה הגוים צריכים לשבח את השי"ת משום כי גבר עלינו חסדו.

ואמר הס"ק מרוזין שהפסוק מיירי בזמנים שכל הגוים רואים ומכירים הנסים שהשי"ת עושה לכלל ישראל, וכמו שהיה בזמן יצ"מ שהיה שידוד המערכות בנס ופלא ואפילו הגוים הכירו והודו כמו שאמר פרעה הרשע (שמות ט, כז) "ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים". וכן היה בזמן שבית המקדש היה קיים וכמ"ש בספר מלכים (א, פר' ה) "וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל ובא

מארץ רחוקה, וכו' ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי למען ידעון כל עמי הארץ את שמך ליראה את שמך ליראה אותם כעמך ישראל".

הרי שאז כל הגוים שבחו את ה' וידעו שהכל היה רק בזכות ישראל והצדיקו כי גבר עלינו חסדו. ובעוה"ר אחרי שנחרב בית המקדש אין הגוים משבחים עוד את השי"ת ואינם מאמינים בהשי"ת, ואדרבה הם מחרפים ומגדפים.

ועל זמן הגלות ביקש דוד המלך "יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו", שגם בזמן החושך וההסתור שאין הגוים משבחים עוד את השי"ת, ימשיכו כלל ישראל להאמין בהשי"ת וידעו איך להללו ולהכיר כי לעולם חסדו. אבל כאשר ארכו ימי גלות, והחושך כיסה את הארץ ונעשה הסתר בתוך הסתר גם ההמון מכלל ישראל שכחו איך להלל להשי"ת, וביקש דוד המלך "יאמרו נא בית אהרן כי לעולם חסדו", שאותם יהודים שהם בעלי מדריגה שעליהם נאמר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", הם יאמינו בה' ויכירו כי לעולם חסדו ויהללו להשי"ת.

וסיים הס"ק מרוזין שעכשיו שהצרות נתרבו כל כך מהגזירות הנוראות של הצאר ימ"ש עד שקשה ליהודי להרים ראשו כלל מרוב הצרות, גם בית אהרן שכחו קצת. ועל תקופה זו אמר דוד המלך "יאמרו נא יראי ה' כי לעולם חסדו" שלכל הפחות הירא ה' האמיתי אינן שוכחים לשבח את ה', וגם היום בתוך כל הצרות הם ממשיכים להאמין בהשי"ת באמונה שלימה ומאמינים תמיד כי הכל רחמים וחסדים.

וכעין דבריו כתב גם רבינו החפץ חיים זי"ע בספרו זכור למרים (פר' כ) וז"ל "בביאור הבטחון שיגאלנו במהרה, כתיב בקרא (תהלים פר' קט"ו) 'לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך למה יאמרו הגוים' וגו', ועיין בפסחים (ק"ח). דזה יאמרו ישראל בעת מלחמת גוג ומגוג, ואית דאמרי שם בגמרא דזה נאמר על זמן של חבלי משיח, ומסיים אח"כ ישראל בטח בה' וגו' בית אהרן בטחו בה' וגו' יראי ה' בטחו בה' וגו'":

וצריכין אנו להבין מדוע חילק הכתוב את ישראל לג' מדרגות, הלא די היה לו לומר רק ישראל בטח בה' דנכללו בזה גם בית אהרן ויראי ה'. אלא הכונה בזה כך היא וכאשר נבאר, דהנה ג' מדרגות ישנן בכלל ישראל (א) בית ישראל, והם כלל ישראל בכלל. (ב) בית אהרן, והם הכהנים שהם מורים את העם דרך ה' התורה והמצוה (ג) ויראי ה', החרדים אל דברו שהם במדרגה למעלה מן הכהנים.

ועל כל זה יורה לנו הכתוב כי בעת מלחמת גוג ומגוג או בזמן חבלי משיח, אז תתגבר כל כך בעולם מדת הדין עד שיהיה אי אפשר להנצל ממדת הדין הקשה, ולכן יעץ הכתוב וזירו אותנו ופרט אותנו לכל אחד ואחד מאיזה מדרגה שיהיה שנחזק את עצמנו בעת ההיא במדת הבטחון ובזכותה ננצל כולנו ממדת הדין הקשה שתתגבר אז בעולם, ועי"ז נהיה נזכרים לפני ה' כדכתיב בתריה ה' זכרנו יברך, יברך את בית ישראל, יברך את בית אהרן, יברך יראי ה' וגו' והם כל הג' שהזכרנו לעיל:

על כן אחי ורעי, אף שבזמננו תקפו עלינו צרות רבות עד שנלאינו נשוא, מכל מקום אם אך נתחזק ונבטח בה' בכל לבבנו, בודאי יעזרנו הקב"ה ונזכר לפניו לטובה. כדכתיב ה' זכרנו יברך יברך את בית ישראל וגו' עכ"ל החפץ חיים:

האדמו"ר מבוהוש זי"ע היה אומר בשם הס"ק מרוזין (הובא בעירין קדישין עמ' ת"ס) "רבש"ע יהודים צריכים לישועה, אבל לזכות לישועה צריכים אמונה, אבל איך יכולים לבוא לאמונה כאשר הם שבורים ורצוצים". ("אידן דארף האבען א ישועה, ווי קען מען האבען א ישועה אז מען האט נישט קען אמונה, ווי קען מען האבען אמונה אז מען איז צערבראכן").

ואמר הס"ק שיש לו עצה איך האדם יכול לחזק את עצמו באמונה גם בזמנים הקשים כשהוא שבור רצון, שלדרוש ממנו שיאמין בישועה שעדיין לא באה קשה מאוד, אלא העצה היא שיאמין בישועה שכבר היתה, והקב"ה יצרף אמונה זו על ישועה שכבר היתה להישועה שעדיין לא באה וצריכים לה, וכך יושיע את ישראל.

הרי שבעת הזאת אנו צריכים לזכור ולהתבונן במה שאנו אומרים בליל הסדר "שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם", ועל ידי אנו יכולים לבוא לאמונה שאכן "עד הנה עזרונו רחמין ולא עזבונו חסדיך ה' אלקינו" ואם כן יכולים אנו להאמין ולבטוח שגם יתקיים סיפא הפסוק "ואל תטשנו ה' אלקינו לנצח" וכמו שכתוב "כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב".

וזהו מה שאנו אומרים בכל יום "עזרת אבותינו אתה הוא מעולם מגן ומושיע להם ולבניהם אחריהם בכל דור ודור" הרי שכמו שאנו יודעים שהשי"ת היה עזרת אבותינו מעולם, כן הוא ית' יהא מגן ומושיע לנו ולבנינו בכל דור ודור.

וכן אנו אומרים בברכה ראשונה של שמונה עשרה "מלך עוזר ומושיע ומגן בא"י מגן אברהם", כלומר שכמו שהשי"ת היה מגן לאברהם אבינו, כן אנו מאמינים ובוטחים שבזכותו השי"ת יעזור ויושיע ויהא מגן גם לנו, והנה הכוונה מעכב בברכה ראשונה של שמונה עשרה שאם לא כיוון בה לא יצא ידי חובתו, וביסוד ושורש העבודה מבאר מהו הכוונה שאנו צריכים לכוון בה וז"ל "מגן אברהם, ויחשוב כמה פעמים גבורות ה' גבורות ה' מענין הנסים שעשה לאברהם בהצלתו מאור כשדים ושארי נסים וביחוד במלחמה שהיה לו עם המלכים כידוע מהגמרא, ולשון מגן אברהם לפי שאמר הקב"ה לאברהם לשון זה (בראשית טו א) אנכי מגן לך. ונקראת ברכה זו ברכת אבות לפי שנזכרו בה האבות ואיך צריך האדם להכריח עצמו אל גודל הכוונה בברכה זו שאם לא כיוון בה אע"פ שכיוון בכל בדכות התפלה צדיך לחזור לראש".

הרי שאנו מחויבים לכיון שכמו שהשי"ת עזר והושיע והיה מגן לאברהם אבינו והציל אותו ממות לחיים כמה וכמה פעמים וביחוד במלחמה שהיה לו עם המלכים כידוע מהגמרא, כן אנו מבקשים שימשיך ה' להיות לנו מלך עוזר ומושיע ומגן.

וכך הוא לשונו הנפלא של רבי יעקב עמדין בהקדמתו לסידורו (סולם בית א-ל עמ' יב): "מי שיעיין ביחוד ענינו ומעמדנו בעולם, אנחנו האומה הגולה שה פזורה, מה רבים היו צרינו מה עצמו נשאו ראש הקמים עלינו מנעורינו להשמידנו לעקרנו לשרשנו, גם לא יכלו לנו לאבדנו ולכלותנו. כל האומות הקדומות העצומות אבד זכרם בטל סברם סר צלם ואנו הדבקים בה' כולנו חיים היום.

מה יענה בזה פילוסוף חריף, היד המקרה עשתה כל אלה. חי נפשי כי בהתבונני בנפלאות אלה גדלו אצלי יותר מכל נסים ונפלאות שעשה ה' יתברך לאבותינו במצרים ובמדבר ובארץ ישראל, וכל מה שארך הגלות יותר נתאמת הנס יותר ונודע מעשה תקפו וגבורתו" עכ"ל.

וזהו מה שאנו משבחים בכל יום בשמונה עשרה ומודים "על ניסך שבכל יום עמנו ועל נפלאותך וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים, הטוב כי לא כלו רחמיך, והמרחם כי לא תמו חסדיך, כי מעולם קוינו לך".

והנה בפרשת לך לך כתיב אודות שרה אמנו איך שנלקחה בשביה בבית פרעה, ובמדרש רבה (פר' מא, ב) עה"פ (בראשית יב, יז) "וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים ואת ביתו על דבר שרי אשת אברם" איתא: "כל אותו הלילה היתה שרה שטוחה על פניה ואומרת: רבון העולמים אברהם

יצא בהבטחה ואני יצאתי באמונה, אברהם יצא חוץ לסירה ואני בתוך הסירה. אמר לה הקב"ה כל מה שאני עושה בשבילך אני עושה והכל אומרים על דבר שרי אשת אברם".

ובספר דברי ישראל מהרה"ק ר' ישראל ממאדזיץ זי"ע שאל "לכאורה טענת שרה 'אברהם יצא בהבטחה ואני יצאתי באמונה' אינו מובן, אדרבה באמת מהאי טעמא שאברהם יצא בהבטחה לפיכך הוכרח הקב"ה לקיים ולשמור הבטחתו מה שאין כן שרה שלא הבטיח לה כלום כמובן.

אלא יש להוכיח מכאן אשר כח אמונה הוא גדול יותר מן הבטחה ואם הקב"ה מטיב למי שמבטיח אותו מכל שכן למי שמאמין בו, וזה שהיתה טענת שרה 'אברהם יצא בהבטחה ואני יצאתי באמונה' שהוא גדול מן הבטחה ולבסוף אברהם מבחוץ ואני בתוך הסירה. השיב לה הקב"ה כן הוא האמת וכל מה שאני עושה בשבילך אני עושה הנו בשביל האמונה שבך שהיא גדולה מן הבטחה שהבטחתי לאברהם כנ"ל והכל אומרים על דבר שרי היינו על דבר האמונה כאמור ודי למבין".

הרי שעל ידי כח האמונה אפשר להציל אפילו מי שנמצא בשביה בפנים רח"ל, וגדול כח האמונה, וצריכים אנו לחזק את עצמינו "כי לא יטוש ה' עמו ונחלתו לא יעזוב" ונזכה לראות בנחמת ציון וירושלים בב"א.